

ФУНКЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ЗАХИСНИКА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Олександр Сергійович ШАДРІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0001-6497-3149>*

У сучасних умовах розвитку правової держави та утвердження принципів верховенства права важливого значення набуває питання забезпечення надійного захисту прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні. З огляду на складність та багатогранність кримінального процесу, участь професійного захисника стає не лише бажаною, а й необхідною умовою реалізації особою свого права на справедливий судовий розгляд. Саме завдяки захиснику особа, яка опинилася під загрозою кримінального переслідування, отримує можливість ефективно користуватися наданими їй законом гарантіями, уникнути свавільних обмежень, а також відстояти свою гідність та честь у протистоянні з державною репресивною машиною.

Роль захисника не обмежується лише представництвом інтересів підзахисного у суді. Вона охоплює широкий спектр завдань, серед яких – надання правничої допомоги, забезпечення реального балансу між повноваженнями сторін кримінального провадження, сприяння дотриманню принципу рівності сторін, а також запобігання порушенням фундаментальних прав людини. Від ефективності виконання функцій захисника безпосередньо залежить не лише доля конкретної особи, а й стан правосуддя в державі загалом.

Дослідження функцій і завдань захисника в кримінальному провадженні передбачає аналіз як законодавчих норм, так і доктринальних підходів, вироблених наукою кримінального процесу. Особлива увага приділяється визначенню місця захисника серед інших учасників кримінального провадження, розкриттю його процесуального статусу, повноважень, відповідальності та гарантій професійної діяльності. Це, своєю чергою, сприяє формуванню цілісного уявлення про значення інституту захисту та відкриває перспективи для подальшого вдосконалення механізмів забезпечення права на захист у кримінальному судочинстві.

Основною функцією захисника, яку він реалізує в кримінальному провадженні безперечно є захист прав, свобод і законних інтересів підзахисного – підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого й інших учасників кримінального провадження, зазначених у ч. 1 ст. 45 КПК України [1]. При цьому, як уточнює В.П. Машика, основну функцію, яку виконує захисник у кримінальному провадженні, – це надання належного права на захист, роз'яснення

ситуації клієнту, який його залучив, надання консультацій, участь у процесуальних діях з клієнтом, написання правових документів та їх подання тощо [6, с. 187]. Завданням діяльності захисника в кримінальному провадженні є надання правничої допомоги підзахисному з метою забезпечення захисту прав, свобод та законних інтересів клієнта.

На мою думку, функції та завдання захисника в сучасному кримінальному провадженні є чи не найважливішими складовими забезпечення справедливого судочинства та дотримання принципу верховенства права. У ситуаціях, коли особа стикається з державною владою в її репресивному вимірі, лише наявність професійного захисника дозволяє зберегти баланс інтересів і гарантувати, що права людини не залишаться просто декларацією на папері.

Особливої ваги набуває діяльність захисника у вимірі не лише формальної процедури, а й у реальному забезпеченні доступу до правосуддя, правової допомоги та захисту від зловживань службовим становищем. Вважаю, що захисник має бути не пасивним учасником процесу, а активним гарантом справедливості, здатним опонувати слідству й обвинуваченню, ініціювати процесуальні дії, наполягати на дотриманні всіх процесуальних гарантій, домагатися виключення недопустимих доказів тощо.

Таким чином, якісна адвокатська діяльність є не лише захистом окремої особи, а й вагомим чинником функціонування демократичного суспільства, де кожна людина може розраховувати на неупереджене ставлення та правову підтримку. Удосконалення інституту захисника має стати постійним процесом, спрямованим на підвищення стандартів професійної етики й відповідальності, розширення доступу до правової допомоги для найменш захищених категорій осіб та зміцнення авторитету правосуддя в цілому.

Узагальнюючи викладене, слід підкреслити, що поняття й зміст функцій і завдань захисника в кримінальному провадженні є складними та багатогранними категоріями, які тісно пов'язані з основоположними правами й свободами людини, принципом верховенства права та ідеями справедливого судочинства. Захисник – це не просто представник інтересів підзахисного, а й активний учасник процесу, покликаний втілювати в життя демократичні цінності й слугувати запорукою дотримання прав людини в умовах кримінального переслідування.

Функції захисника охоплюють широкий спектр діяльності – від участі в процесуальних діях, підготовки правових документів, подання заяв і клопотань до забезпечення реального балансу між сторонами в процесі та запобігання порушенням прав особи. Завдання ж, які постають перед захисником, зумовлені необхідністю не лише захистити інтереси конкретного клієнта, а й сприяти зміцненню авторитету правосуддя, поширенню правової культури в суспільстві та формуванню довіри до судової системи.

Зміст функцій і завдань захисника розкривається через сукупність його прав і обов'язків, визначених законодавством, а також через практичну реалізацію механізмів правового захисту на всіх етапах кримінального провадження. Діяльність захисника забезпечує не лише формальне дотримання правил, а й гарантує реальний доступ особи до ефективної правової допомоги, підвищує рівень справедливості та гуманізму в системі кримінального правосуддя.

Отже, функції та завдання захисника в сучасному кримінальному процесі є фундаментальними чинниками забезпечення права на захист, а вдосконалення цього інституту має залишатися одним із пріоритетних напрямів розвитку правової держави.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
2. Машика В.П. Роль захисника у здійсненні представництва в кримінальному провадженні. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 186-189. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.33.